

Kan mitt läkemedel skada miljön?

Frågor och svar om
hur använda och
oanvända läkemedel
kan påverka vår natur

Hur hamnar läkemedel i naturen?

Om läkemedel kastas i soporna eller spolas ned i toaletten kan de så småningom hamna i naturen. Men även läkemedel som används kommer ut i våra avlopp eftersom läkemedel lämnar kroppen via urinen och avföringen. Läkemedelsresterna kan nå vattendrag och grundvatten trots passage genom avloppsreningsverken. Eftersom läkemedel ofta är anpassade för att stå emot biologisk nedbrytning kan de finnas kvar i naturen under lång tid.

Varför tar inte reningsverken hand om läkemedlen?

Forskning pågår för att få mer kunskap. De nya reningsmetoder som finns tillgängliga till i dag är i sig energikrävande och leder till annan miljöbelastning. Ofta krävs dessutom att reningsverken måste byggas om då ett extra reningssteg behövs. Vissa läkemedel fastnar i avloppsslammet och det är inte heller bra eftersom det ibland används som jordförbättringsmedel.

Har man funnit läkemedel i miljön?

Fisk fångad i Riddarfjärden i Stockholm innehöll antidepressiva och smärtstillande läkemedel, visade analyser gjorda av Stockholms läns landstings miljöavdelning. I botten sediment i Nordsjön har man hittat verksamma ämnen från läkemedel och i Antarktis har man hittat bakterier som är motståndskraftiga mot antibiotika. I andra länder till exempel Indien har man sett stora utsläpp i vattendrag intill läkemedelsfabriker. I flera länder, även i Sverige, har läkemedel kunnat spåras i små mängder i dricksvattnet. Halterna man funnit i Sverige har varit mycket låga och innebär inte någon risk för människor som dricker vattnet.

Kan läkemedel skada miljön?

Antibiotika kan till exempel påverka miljön genom att öka förekomsten av resistenta (motståndskraftiga) bakterier. Detta kan leda till att vi får allt svårare att bota infektioner. Det är också känt att hormonstörande ämnen från läkemedel, till exempel östrogen i p-piller, kan göra hanfiskar och hangrodor tvåkönade så att deras fortplantningsförmåga minskar.

Vad görs i Sverige för att minska läkemedelsrester i naturen?

Sverige har en framskjuten roll när det gäller att hindra läkemedel från att nå miljön. Apoteken i hela landet tar emot privatpersoners överblivna läkemedel för att förhindra att de slängs i soporna eller spolas ner i toaletter. Sjukvårdens överblivna läkemedel tar landstingen hand om. Stockholms läns landsting följer läkemedelsnivåerna i naturen genom provtagning av

vatten och fisk i Mälaren samt Östersjön. Regelbundna mätningar görs också i dricksvattnet. För några år sedan startades ett svenskt forskningsprogram – Mistra Pharma – för att minska miljörisker orsakade av läkemedel. Läkemedelsverket arbetar via EU för att minska miljöutsläpp vid tillverkning.

Vad görs i Europa?

Utomlands uppmärksammas frågan om läkemedel i miljön alltmer. För att ett nytt läkemedel ska få säljas i EU ställs krav om redovisning av miljöpåverkan. I EU har också bestämts att alla medlemsstater ska ha återlämningsystem för kasserade läkemedel.

Kloka Listan (rekommenderade läkemedel vid vanliga sjukdomar) finns att hämta kostnadsfritt på apoteken eller att läsa på www.vardguiden.se

Vet doktorn vilka läkemedel som kan påverka naturen?

Arbetet med att miljöbedöma läkemedel påbörjades av Stockholms läns landsting år 2003 och läkarna får fortlöpande information om detta. Uppgifterna som ligger till grund för bedömningen kommer huvudsakligen från läkemedelsföretagen. Resultaten används bland annat tillsammans med uppgifter om effekt och säkerhet när läkemedel väljs för att rekommenderas i Kloka Listan. Kloka Listan utges årligen av Stockholms läns läkemedelskommitté.

Varför ska förbrukade plåster och vaginalinlägg med läkemedel lämnas in på apotek?

I läkemedelsinnehållande plåster och vaginalinlägg finns ett stort överskott av läkemedel. När de är färdig använda finns därför mycket läkemedel kvar. Använda plåster och vaginalinlägg ska därför inte spolas ner i toaletten eller kastas i soporna utan lämnas in på apotek. Ett enda östrogeninnehållande vaginalinlägg som spolas ner i avloppet kan påverka fiskar och djur i vattendraget runt reningsverket i flera dagar. Vissa inhalatorer som till exempel används vid astma är ett annat exempel på en beredningform som innehåller stort överskott av läkemedel och som därför ska lämnas tillbaka till apoteket efter användning.

Vad gör apoteken med kasserade läkemedel?

Läkemedlen förpackas och transporteras på ett säkert sätt till förbränningsanläggningar som har en process avsedd för läkemedelsavfall. De små rester som kan bli kvar tas om hand för att inte komma ut i naturen.

Så kan du bidra

Här är några saker du själv kan göra för att minska miljöriskerna.

- Köp och hämta inte ut mer läkemedel än vad som behövs för din behandling eller att ha i beredskap för en behandling. Följ behandlingsrekommendationen.
- Lämna in alla överblivna läkemedel på apoteket, där de tas om hand på ett sådant sätt att de inte skadar miljön. Den genomskinliga returpåse som en del apoteket delar ut är bra att använda.
- Läkemedelsinnehållande plåster och vaginalinlägg med östrogen – både använda och oanvända – är särskilt viktiga att inte hantera fel. Detsamma gäller vissa förbrukade flergångsinhalatorer med avsevärd mängd läkemedel kvar efter användningen. Ett säkert omhändertagande är därför att lämna in alla dessa på apotek.
- Tänk också på att helt tomma läkemedelsförpackningar går att återvinna precis som de flesta andra förpackningar. Lämna dem därför i kommunens förpackningsinsamling om inte annat rekommenderas i bipacksedeln som följer med läkemedlet.

Vid frågor om läkemedel och miljö
vänd dig till din läkare eller ditt apotek